

ערב כיפור כתב עורך העולם הזה מכתב לצעיר דתי

כענייני בא, הלאומ!

מיליוני לירות של תלגיבורים והריגוריונים? דומה הכפייה הדתית לנאוקומאניה. הציבור הדתי משתמר מהישגיו המדומים, בכוחו להטיל את חיתתו על הציבור החילוני באמצעות חוקיכפייה, ביכולתו להפוך את הכנסת לביתכנסת.

אין הוא יכול להיגמר משכרו זה. זכינותיים אינו מרגיש כי הקורבן האמיתי הוא — הוא עצמו.

***

כי אחת מן השתיים: או שאתה רוצה באמת ובתמים לעשות נפשות לדת ישראל — או שאתה רוצה לכפות בכוח הזרוע את פולחנה על המונים המואסים בה יותר ויותר.

הישגי הכפייה הדתית — מבחינת ראותך שלך — הם הישגים מדומים. אולי אתה נהנה מהגלילית ההוירי. אולי תהנה מחר כאשר תיפסק כל תנועה ברחובות בשבת. כאשר ייאסרו תחרויות הכדורגל והצגות התיאטרון.

אך אוי להנאה זו!

שהרי לא קירבת אף לב אחד לאלוהיך. להיפך: השנאת את הדת על עם שלם, העמקת את התהום בינה ובין הרוב הגדול של אזרחי המדינה, הפכת אותה נושא לשינאה ההולכת וגוברת, והמתקרבת לנקודת ההתפוצצות.

מי מאיתנו רואה עוד את עיקרי הדת? מי זוכר את תורת הנביאים וחוכמת הזו"ל? מי יכול לזכרם כשהוא טובע בכוף של קנוניות וכפייה?

אתם יוצרים מצב שמרוב העצים של חוקי הכפייה שוב איי אפשר לראות את היער — את המהות האמיתית של הדת. ורביסירבים כבר הגיעו למסקנה שבכלל אין מהות כזאת, שאין בדת זו לא מיסר ולא אמונה, אלא רק פולחן ריקמתוכן, מינהגים מימי הביניים ומצוות שמקורם בהווי של שבט מלפני 3500 שנה.

אתה מתמרמר על כך? אהה כבור שזה זיוף?

היגים של הציבור הדתי המאורגן בארץ. היכן היו הרבנים בפרשת כפרקאס? מה אמרו מנהיגי המפד"ל על שמושה דין מדבר עליה גלויות בספרו?

אלוהי הנביא הרים את קולו נגד שוד כרם נבות, הרגיו את המלך וזכה לתואר "עובר ישראל". היכן מנהיגי המחנה הדתי המאורגן בשעה ששודדים את אדמות הערבים חסרי הישע בגליל? מה ההבדל בין כרם נבות וכרמי כרמיאל?

שלא לדבר כלל על שיא הכיעור והזוועה, שבמכירה בפרהסייה של קולות דתיים בהצבעה על תועבת המימשל הצבאי, תמורת רשיון הבנק המפורסם.

***

תאמר שזו אשמתם של המנהיגים. שיש מנהיגים מושחתים בכל המהנות. שאין הציבור הדתי אשם יותר במנהיגיו מכפי שאשם הציבור החילוני במנהיגיו המושחתים שלו.

זה לא לגמרי נכון. כי מנהיג הנשא את שם הדת, המוסר והטוהר על שפתותיו, הממנה את עצמו כשומר של הקדוש-ברוך-הוא, נמדד באמת-מידה מוסרית שונה מזו של מנהיג כופר, שאיש לא אסר עליו להכניס אתנזוונה ומחירי-כלב למיקדש שלו.

אולם אפילו צודק אתה כדכריך: לא על המנהיגים אינו קובל, כי אם עליך, עי הברוך, עי הציבור הדתי בתור שכזה.

מדוע אתם סובלים שחיתת זו?

מדוע אינכם מגרשים מנהיגים אלה?

כיצו אתם מניחים להם לייצג אתכם, בציבור ובכנסת, שנה אחרי שנה?

היכן היתה מחאתך שלך, עקיבא, אחרי פרשת הצבעת המימשל? היכן היתה מחאתך בפרשת תלגיבורים, ואחרי דברי-ההתבטח של יצחק רפאל?

אתה אומר: "אני דתי". אתה שואל: "אפילו מסכים אני לכל מילה שאתם אומרים על שלום, על דמוקראטיה, על המימשל הצבאי — איך יכול אני להצביע בעד גוף אנטי-דתי?" זוהי שאלה כנה. אנסה לענות עליה בכנות.

***

אקדים ואומר: אינני דתי. אינני מאמין בכוח עליון כלשהו. אני מאמין שהאדם עומד ברשות עצמו. שאין הוא יכול לגולל את האחריות למעשיהתועבה שלו על אלוהים השוכן בשמיים. שאין הוא יכול לתבוע את תיקון עולמו מידי אלוהים ומשית, אלא רק מעצמו.

אך היו רגעים בחיי כאשר עלה בלבי ספק: שמא זקוק האדם לאלוהים? שמא זקוק הוא לאמונה נחושה?

זה היה בימי המלחמה. ראיתי הרבה מעשי גבורה, מעשיהם של צעירים שסיכנו את חייהם כדי להציל חיי חבר. ראיתי אנשים המתעלים מעל לעצמם, המגיעים לפסגות של הקרבה עצמית והתמסרות לאידיאל.

אבל ראיתי גם מעשים נפשעים, כפי שינסם בכל מלחמה. ראיתי מעשי שוד וביזה. חזיתי בהריגתם השרירותית של שבויים, של בלתי-לוחמים חסרי-ישע. חשתי שקיימת בתוכנו — בתוך כל אחד מאיתנו — היתה שבאדם, מיפלטת השוחרת לטרף. והוא אך מחכה לרגע בו תוכל להתפרץ.

או שאלתי את עצמי: אולי ררושה הדת כדי לעצור בעד החיה? כדי להקים מחסום בפני היצורים האפלים הרוכצים בנכבי לבנו?

והתכלתי סביבי. בנתי את חברי הדתיים, את אותם שבערו הינוך דתי קדוני בבית ובבית-הספר. בדקתי: האם במיחן עליון זה הם טובים יתר מן החברים שגדלו עקיבוץ חסרי-אלוהים, בבית אנטי-דתי? האם הם שודדים כחות, רוצחים פחות, נבעטים פחות ליצרים שפלים?

עקבתי אחר מעשיהם, נכנסתי לזיכורה. הקרתי את סתרי לבבי. והגעתי למסקנה כי החברים הדתיים אינם טובים יותר ואינם רעים יותר מן החברים האנטי-דתיים

אולי, אך אם כן, אתה אשם בכך בעצמך.

***

אחד מאידיי רשימתנו, הממציא אלכסנדר זרחין, אדם שומר-מצוות למהדרין, בעל הכרה דתית עמוקה, אמר לי: יש תריג מצוות לדתנו. שום אדם, שאינו קדוש, אינו יכול לשמר את כולן. לכן זה מתחלק. אחד מניח תפילין. שני הולך לבית-הכנסת. ואילו השולש הזה ממלא את המצוות הקשורות באמירת האמת, בעזרה לנדבאים ולהלשים. יתכן שזה נכון. לך, עקיבא, אוכל לומר רק זאת:

מי שרוצה בחידוש פני הדת היהודית, מי שרוצה בתיחור הדת מן הטפילים והפחדים שהפכה קרדום לחפור בו — מוכרה לתת את ידו לכות הדוגל בהפרדה בין דת למדינה.

מי שרוצה לקרב לבבות ולעשות נפשות לדת, חייב להוכיח לציבור כי המוסר הציבורי, השאיפה לשלום, הנכונות להעניק שיוון למיעוט חסרי-ישע, המאבק למען נדבאים — קרובים יותר לליבו מאשר ללב כל אדם אחר. קרוב יותר לדיבו מאשר עיסקי הזרדים וי שאבעים.

שאלת: "איך אני יכול להצביע בעד גוף אנטי-דתי?" הכוח החדש אינו אנטי-דתי. הוא נגד הכפייה הדתית, לטובת הדתיים והחילוניים כאחד.

ואם הדת פירושה "לא תרצה!", "לא תגי נזב!", "באזרה מכבד יהיה הגר הגר איתכם, וזאת לו כבוד!" "לא תענה ברעך עד שקר!" — כי אז זוהי הרשימה הדתית היחידה במדינה כולה.

גמר חתימה טובה.

ביצד יכולתם כמלך להעלות על דעתכם למי נות איש בזה למועמרכם שלכם — מועמדה של דת ישראל, מועמדם של עשרת הדיבורות! — לראשות עיריית ירושלים, עירייה-קודש?

***

כי כול להיות רק צידוק אחד לקיומה של מנהיגות כזאת בציבור הדתי. צידוק זה מוביל אותנו אל העיקר. וזה הצידוק: הציבור הדתי משועבד בישראל בדיוק כשם משועבד הציבור החילוני.

הוא משועבד לכפייה הדתית.

זה מצלצל כפאראדוקס, אך יש בכך הרבה מן האמת. אילו היתה קיימת הפרדה גמורה בין המדיני

נה והדתי בישראל, היתה כל המנהיגות הדתית הזאת נעלמת מאלה.

הרבנים-מטעם מקבלים את משכורתם מן המדינה. המפד"ל קיימת הודות לאחיותה העצומה על תקציב המדינה. המפלגות הדתיות קיימות ושולטות מפני שיש בכוחן לחלק רבבות גיובים על חשבון המדינה: רבנים, משגיחים, פקידים ועוד, כל אלה מקבלים משכורת מכיסו של משלס-המיסים. כל אלה מהתים צבא-שכירים לעסקי הדת. עליהם מבוססים כוחם ושלטונם במדינה — וגם בציבור הדתי עצמו.

בה בשעה שלציבור החילוני נידמה כי המיעוט הדתי משתלט עליו, באמצעות סח"ד פוליטית וקניניות קיאלני ציונית — בה בשעה נכון גם ההיפך.

הודות לכספו של הציבור החילוני, הנשרד ממנו לימיון צבא-השכירים שי עסקנייהדת, משתלטים אתם עסקנים על הציבור הדתי הגדול.

איך יכולה לקום מנהיגות דתית אמיתית, צמרת של אנשי-מוסר, אם טיפוסים כמו יצחק רפאל, משה שפירא ומשה אונג שולטים בכיפה? איך יכולה לקום אפיויציה דתית לצמרת ללוקלת זו, כאשר זו משועצת בעשרות

והבלתי-דתיים. שעשרים שנות חינוך דתי שיטתי לא הפכו אותם יותר מוסריים, יותר מסורים לעשרת הדיבורות.

אך אם הדת אינה יוצרת אדם מוסרי יותר — מה ערכה?

***

אני יודע שינסם בארץ רבבות אנשים דתיים, המגשיי מים בהייהם את מיטב האידיאלים האנושיים — צניעות, יושר, ואהבת לרעך כמוך. ישנם רבים כאלה — כשם שינסם רבים כאלה שאינם מאמינים באלוהים.

פגשתי בחיי אנשים בעלי הכרה דתית עמוקה, ששימשו דוגמה אישית גם בחיים הציבוריים. כזה היה מארטין בובר ז"ל — איש דתי מובהק, אף שהרבנים לא אהבוהו. כזה הוא ארנסט סימון, ייבדל לחיים ארוכים, אישי-מופת מוסרי וחיוני, שהוא יהודי אדוק ושומר-מצוות.

אך שאלה אחת מודקרת מיד לעין: מדוע אלה והדומים להם אינם מנהיגי הציבור הדתי המאורגן?

מדוע אין הדת היהודית מודקרת לנגד עינינו שלנו. החילוניים, בדמות אישים גדולים, המטיפים למוסר בחיי אדם ובחיי עמים, המשמשים דוגמה אישית מאיר-עיניים? מכל פגישה עם מארטין בובר יצאתי כהרי גשה של התרוממות הרוח, בהרגשה שנעשיתי לאדם טוב יותר. מעולם לא היתה לי חווייה כזאת אחרי פגישה עם מנהיג של הציבור הדתי המאורגן.

גרוע מזה: שמענו אנשים כמו בובר היהודי, או אלברט שחייצר הנוצרי, מדימים את קולם נגד תופעות בולטות של עוול, כפי שעשו נביאי ישראל בימי קדם. שמענו אותם פונים אל מצפון בני-אגוש, טיפיים בשער נגד מלחמה ושינאה, נגד דיכוי מיעוטים וקפוח חלשים. מעולם לא שמענו קריאות כאלה מפי המני

אורי גלילי